

GEOGRAFIE **České Republiky**

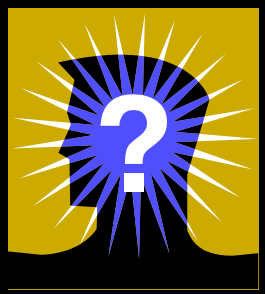
GEOGRAFIE

je věda, která v minulosti studovala planetu Zemi jako celek,

věda, která dnes studuje pouze část Země, tzv. krajinnou sféru.

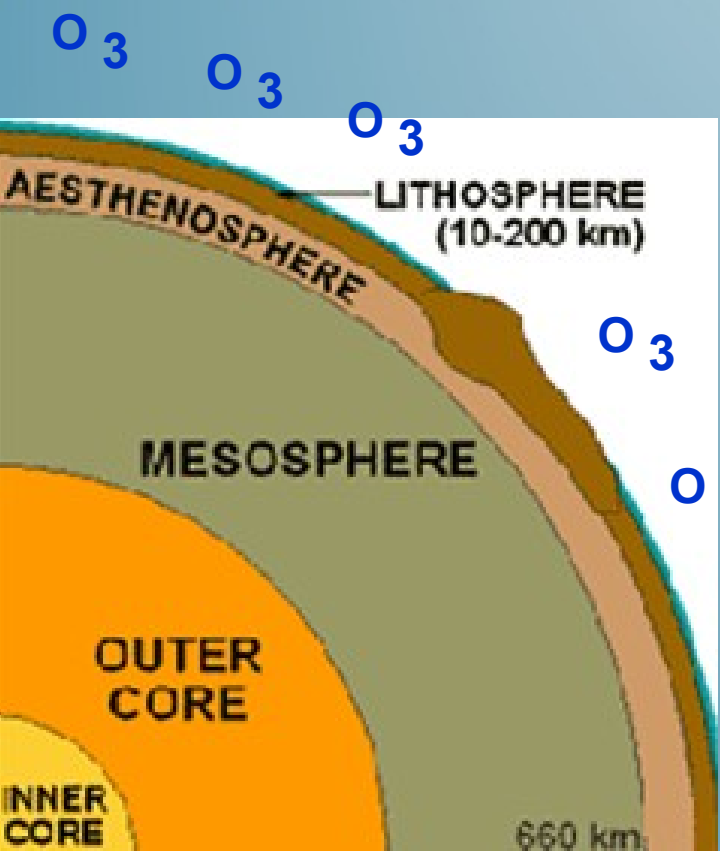
KRAJINNÁ SFÉRA

Co to je krajinná sféra ?

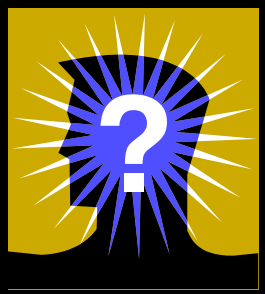
Část planety Země mezi astenosférou a ozónosférou.

Souhrn přírodního a sociálního prostředí.

Část planety Země, která bezprostředně ovlivňuje život člověka.

Životní prostředí člověka.

Krajinnou sféru tvoří přírodní prostředí a lidská civilizace a všechny její výtvořy.

Jak dlouho se vyvíjí přírodní prostředí?

Jak dlouho se vyvíjí lidská civilizace?

Přírodní prostředí je komplex několika geosfér.

ÚVOD DO STUDIA GEOGRAFIE

ZÁKLADNÍ POJMY

geografie

- slovo pochází z řečtiny (geos – zemský, grafein – psát, popisovat)
- věda, která se zabývá studiem tzv. krajinné sféry

krajinná sféra - výsek zemského tělesa sahající od astenosféry po ozonosféru (O₃)

zeměpis – doslovný český překlad výrazu geografie, bývá tak označován školní předmět, v němž se vyučují převážně geografické poznatky

ÚVOD DO STUDIA GEOGRAFIE

ZÁKLADNÍ POJMY

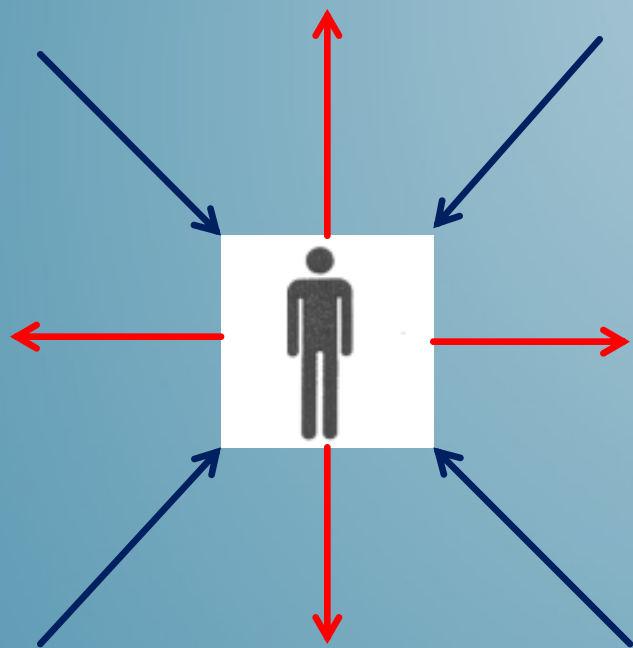
GEOGRAFIE
=
VĚDA

ZEMĚPIS
=
**ŠKOLNÍ
PŘEDMĚT**

geografie

- původně se geografie zabývala studiem celé planety Země, jak se postupně poznatky rozšiřovaly, odštěpovaly se z ní nové vědy (např. geologie) a objekt jejího studia se zúžil na krajinnou sféru
- geografie leží na pomezí přírodních, společenských a technických věd => jde o vědu syntetickou a komplexní, spojuje všechny tyto složky a vyvozuje pravidla na základě poznatků z nich získaných
- při svém zkoumání se geografie čím dál tím více zaměřuje na člověka, jeho činnost a na faktory, které ji ovlivňují

ČLENĚNÍ GEOGRAFIE

- fyzická geografie (FG sféra) - zkoumá přírodní složky krajinné sféry

- **litosféra** - studuje složení zemské kůry a svrchního zemského pláště

- **atmosféra** – plynný obal Země

- **hydrosféra** – vodní obal Země

- **pedosféra** – půdní obal Země

- **biosféra** – zkoumá živé organismy v krajinné sféře

- **socioekonomická geografie (SE sféra)** – zaměřuje se na činnost člověka a jeho výtvoř, patří sem:

- **geografie obyvatelstva a sídel** – zkoumá strukturu a rozmístění obyvatelstva a sídel na Zemi

- **geografie zemědělství** – studuje zemědělskou činnost člověka ve vazbě ke krajinné sféře

- **geografie průmyslu** – studuje průmyslovou činnost člověka ve vazbě ke krajinné sféře

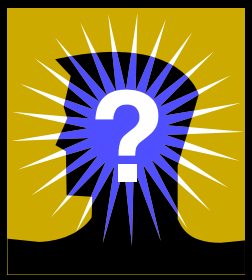

- **geografie služeb** – všímá si nevýrobních aktivit člověka (služeb)

Další členění geografie

- **obecná geografie** – zkoumá jevy v krajinné sféře bez vztahu ke konkrétnímu regionu, vyvozuje obecně platné závěry
- **regionální geografie** – zkoumá jevy v krajinné sféře vždy v konkrétním regionu (oblasti), vyvozuje závěry platné jen pro něj (region může být různě velký – např. okres i světadíl)

Co je *regionální* geografie?

Geografie regionů (oblastí). Část geografie, která se zabývá zkoumáním krajinné sféry na úrovni makro-, mezo- nebo i mikroregionů.

makroregion

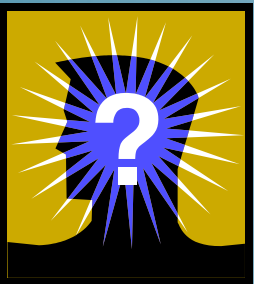

mikroregion

mezoregion

Geografie se dělí na několik disciplin. Čím se zabývají?

Co je fyzická geografie?

Část geografie, která zkoumá přírodní prostředí.

geomorfologie studiem tvarů, vzniku a stáří zemského povrchu, ***klimatologie***, ***glaciologie*** - studium ledovců, ***oceánografie*** ...

Co je humánní geografie?

Část geografie, která zkoumá lidskou společnost a její působení.

geografie obyvatelstva

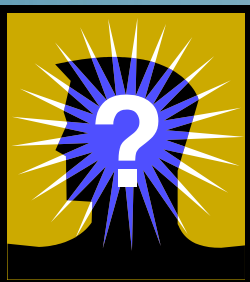
geografie sídel

ekonomická geografie ...

Co je politická geografie?

Věda, která zkoumá politickou mapu světa, t.j. státy světa, jejich polohu, rozlohu, státní hranice, vznik a vývoj států a způsoby jejich řízení.

Co je kartografie?

Věda o zhotovování a využívání map.

1. PŘEDMĚT GEOGRAFIE CESTOVNÍHO RUCHU

1. Geografie cestovního ruchu se zabývá **studiem zákonitostí, činitelů a skutečným rozmístěním cestovního ruchu** v oblastech různé velikosti a ekonomického potenciálu. Je to interdisciplinární věda, jejíž součástí je regionální geografie, historie, socio-ekonomické geografie, fyzické geografie, dějin umění, politologie, mezinárodní vztahy, ekonomie.
2. Geografie cestovního ruchu je vědou „**hraniční**“ a **syntetickou**, navazuje na poznatky jiných přírodních a společenských věd a využívá je ke svým analýzám.

Studium geografie cestovního ruchu se orientuje na:

- **vyhodnocení činitelů** (faktorů a podmínek) a jejich **lokalizační váhy** obecně i v konkrétních oblastech;
- **analýzu CR jako specifické formy, migrace populace** mezi oblastí jejího vzniku a oblastí jejího uspokojování ve vnitrostátním či mezinárodním měřítku;
- **vliv CR na změny ve struktuře a rozmístění hospodářství v oblasti jeho realizace;**
- **vyhodnocování oblastí pro různé formy CR** na základě přírodních a společenských předpokladů;
- **vymezení oblastí CR pro makroekonomické účely a použití.**

PŘEDPOKLADY ROZVOJE CESTOVNÍHO RUCHU

Cestovní ruch se vyskytuje v oblastech, v nichž má pro svůj rozvoj nejlepší předpoklady.

Funkční přístup k členění souboru předpokladů cestovního ruchu spočívá v tom, že se zjišťuje, jakou úlohu nebo funkci hrají jednotlivé prvky tohoto souboru při určování místa výskytu, jeho intenzity, jeho časového průběhu i složení účastníků cestovního ruchu.

Soubor činitelů cestovního ruchu lze rozdělit na tři skupiny:

1. Lokalizační předpoklady

- určující místo výskytu, lokalizace cestovního ruchu;

2. Selektivní faktory

- umožňující výběr a stimulaci účastníků cestovního ruchu;

3. Realizační podmínky

- dovolující uskutečnit, realizovat účast na cestovního ruchu.

Jejich společným jmenovatelem je to, že se projevují vždy v prostorovém, územním uspořádání.

LOKALIZAČNÍ PŘEDPOKLADY CESTOVNÍHO RUCHU

K lokalizačním předpokladům cestovního ruchu řadíme ty, jejichž příznivé hodnoty určují místo jeho výskytu.

Dělí se na dvě podskupiny:

- přírodní podmínky cestovního ruchu;
- kulturně společenské podmínky cestovního ruchu.

Přírodní podmínky

jsou stálé, do značné míry neměnné a uplatňují se zpravidla plošně ve větších územních celcích.

a) R e l i é f

Horizontální morfologie pevniny má v cestovním ruchu velmi konkrétní vliv na charakter a kvalitu pobřeží, břehů, povrchových vod.

Minimální hodnotu mají pobřeží bažinatá, skalnatá, strmá a těžko dostupná.

Největší hodnotu mají písčité pláže, která se násobí rozsahem dalších atraktivit (skalní útvary, jeskyně, ostrovy u pobřeží), za předpokladu příznivých klimatických podmínek.

Nejpříznivější předpoklady pro rozvoj cestovního ruchu má vertikální členitost povrchu pevniny, tzn. pohoří s relativními výškovými rozdíly a atraktivními výhledy do okolí.

Přitažlivost horských oblastí z hlediska cestovního ruchu vyplývá i ze skutečnosti, že většina populace, v hospodářsky vyspělých zemích s masovým rozšířením cestovního ruchu žije v nížinných nebo rovinných oblastech, a proto jsou hory pro ni psychologicky zajímavé a přitažlivé podle zákona kontrastu, navíc v horách je příroda méně dotčena lidskou činností než v nížinách.

Podle nadmořské výšky povrchu krajiny, rozlišujeme:

- ▶ nížiny do 200 m n.m.
- ▶ vysočiny nad 200 m n.m.

Roviny tvoří část zemského povrchu, který je málo členitý, téměř plochý a výškové rozdíly nepřesahují 30 m, v praxi jde o monotónní zemědělské oblasti, které obyčejně nejsou cílem turistů.

Pahorkatiny většinou lemují okraje nížin a nebo vystupují jako jejich vyvýšené části, mají mírně zvlněný povrch s výškovou členitostí od 30 do 150 m (Středočeská pahorkatina, Hlučínská pahorkatina). Pro svou jednotvárnost neposkytují příznivé předpoklady pro rozvoj cestovního ruchu.

Vrchoviny mají členitější povrch a hustší síť údolí, výškový rozdíl mezi údolním dnem a nejvyššími vrcholy vrchovin se pohybuje od 151 do 300 m (Děčínská vrchovina, Dražanská vrchovina, Bílé Karpaty) a jsou ideálními terény pro pěší turistiku.

Hornatiny představují výškové rozdíly mezi dnem údolí a hřebeny již od 301 do 640 m. Výškové rozdíly do 470 metrů již vytvářejí vhodné podmínky nejen pro běžnou turistiku, ale i pro zimní sporty, zvláště pro rekreační lyžování (Hostýnské a Vsetínské vrchy). Hornatiny s výškovými rozdíly mezi dnem údolí a hřebeny pohoří 471 až 640 metrů jsou většinou těžko přístupné, ale pro účastníky cestovního ruchu vytvářejí atraktivní prostředí vyhledávané turisty i lyžaři (Šumava, Krušné Hory, ale i části M. Beskyd a H. Jeseníku).

Nejčlenitější povrch mají **velehory**, k nimž se řadí nejvyšší a nejmohutnější části vysokých pohoří.

Na malém území se tu střídají hluboká údolí a úzké skalnaté hřebeny s ostrými štíty, výškové rozdíly přesahují 640 m (Nízké a Vysoké Tatry).

Pro turisty jsou přitažlivou kulisou, vyžadují vysokohorskou dopravní infrastrukturu, jsou rájem zejména horolezců a lyžařů.

b) Klimatické poměry

Podnebí, klima, představuje celkový charakter denního, sezónního nebo ročního průměru počasí - je jednou z hlavních podmínek realizace a rozmístění CR, na který působí prostřednictvím hodnot svých prvků (teplota, množství srážek a jejich rozdělení, množství - radiace slunečního svitu, vlhkost vzduchu ap.) ve vztahu k biologickým potřebám lidského organismu.

Na naší planetě se vyskytuje 13 základních podnebných pásem (rovníkové, 2 subrovníkové, 2 tropické, 2 subtropické, 2 mírné, 2 subarktické, arktické a antarktické), která jsou seřazena od rovníku k pólům.

V okolí rovníku přijímá zemský povrch 6 až 7 krát více sluneční energie než v oblasti zemských pólů, průměrná teplota vzduchu směrem od rovníku k pólu proto klesá od 28 °C až pod bod mrazu.

Pro cestovní ruch však mohou mít značnou hodnotu i příznivé mikroklimatické poměry jednotlivých středisek a regionů cestovního ruchu (teplotní inverze, déle trvající sněhová pokrývka na svazích odvrácených od slunce ap.).

Rovníkové podnebné pásmo

je charakterizované vysokými a vyrovnanými denními teplotami (24 °C až 28 °C) nejen v průběhu dne, ale i v průběhu roku, denně zde prší a proto patří toto pásmo k nejvlhčím na Zemi.

Většímu rozvoji cestovního ruchu zde brání především nepříjemná vlhkost vzduchu, která způsobuje neustálé pocení.

Teplota mořské vody umožňuje koupání po celý rok.

Subrovníkové podnebné pásmo

Na severní i jižní polokouli se k rovníkovému pásu přimyká subrovníkové podnebné pásmo, v němž se výrazně projevují rozdíly mezi sušším, chladnějším zimním a deštivým, teplým letním obdobím.

V těchto podnebných pásmech jsou velmi příznivé klimatické předpoklady pro rozvoj cestovního ruchu, zejména koupání v moři, v zimní polovině roku, kdy je převážně sucho a průměrné denní teploty dosahují 20 až 25 °C, voda ve volné přírodě umožňuje koupání.

Tropické pásmo

V okolí obratníku Raka na severní polokouli a obratníku Kozoroha na jižní polokouli leží tropické pásmo se suchým a horkým podnebím.

V těchto oblastech se nachází většina pouští na Zemi.

I přes teplé počasí, 28 až 30 °C, většímu rozvoji cestovního ruchu brání sucho.

Na mořském pobřeží v tomto pásmu je možno se koupat po celý rok.

Subtropické pásmo

Příznivé podmínky pro rozvoj cestovního ruchu mají oblasti rozložené v příjemném podnebí, ve kterém v létě převládá suché a teplé počasí a v zimním období prší (oblast Středozemního moře, Madeira a Kanárské ostrovy, Florida a Kalifornský poloostrov).

Koupání je možné od časného jara do pozdního podzimu.

Mírné podnebné pásmo

Pásmo mírného podnebí se rozkládá zhruba mezi 40° a 60° zeměpisné šířky na obou polokoulích.

Toto počasí odpovídá našim podmínkám (Praha 49° severní zeměpisné šířky). Typickým znakem našeho klimatu je pravidelné střídání poměrně stejně dlouhých čtyř ročních období a velká závislost teplot vzduchu a srážek na poloze konkrétního území vůči oceánům a mořím s ohledem na vertikální členitost.

Klimatické předpoklady jsou vhodné jak pro zimní, tak i pro letní cestovní ruch.

Pásmo subarktické a arktické na severní polokouli, subarktické a antarktické na jižní polokouli

Mezi póly a pásmem mírného podnebí leží klimatická pásma s dlouhou zimou a krátkým létem - subarktické a arktické na severní polokouli, subarktické a antarktické na jižní polokouli.

Vzhledem k nízkým teplotám vzduchu (kolem bodu mrazu) nemají tyto oblasti Země příznivé předpoklady pro koupání ve volné přírodě.

c) *Hydrologické poměry*

V globálním měřítku patří k nejdůležitějším lokalizačním podmínkám pro rozvoj dlouhodobého i krátkodobého cestovního ruchu.

Podzemní vody vytvářejí předpoklady pro střediskovou koncentraci cestovního ruchu, především to platí o minerálních pramenech s léčebnými účinky.

Lázeňská střediska patří historicky k nejstarším centrům cestovního ruchu (Vichy, Wiesbaden, Baden-Baden, Spa, Badgastein, Karlovy Vary, Mariánské Lázně, Piešťany).

Velmi atraktivní jsou **gejzíry** (Island, Nový Zéland, Yellowstonský národní park, Herlany).

Povrchové vody

Jejich zejména sezónní využitelnost je závislá na teplotních poměrech. Svým charakterem vytvářejí předpoklady pro areálové rozmístění zařízení CR.

Jejich hodnotu zvyšuje nebo snižuje řada komponentů (teplota a čistota vody, ekologická kvalita pobřeží, břehů a přilehlého okolí).

Řeky mají význam především v uspokojování krátkodobých forem CR. Velkou atraktivitou je **plavba a vodopády** (Grand Canyon, Niagarské vodopády, alpské vodopády, horské vodopády ve Skandinávii, Viktoriiny vodopády, nejdelší vodopád na světě Angel - 1000 m ve Venezuele, vodopády v Jihoafrické republice a na Novém Zélandě).

Moře

jsou z povrchových vod nejpřitažlivější, mají význam pro dlouhodobé pobyty - rozhodujícími činiteli pro turisty jsou teplota, kvalita pláží, malé dmutí moře, rybolov, sportovní vyžití ap. 94% veškerých vod-ních zásob na Zemi soustřeďuje světový oceán.

Největší rozlohu, 50%, představuje **Tichý oceán** (nejvýznamnější oblasti CR se nacházejí na severoamerickém pobřeží Tichého oceánu: Kalifornie, Acapulco; intenzívně se využívají Havajské ostrovy, oblast JV Austrálie a další - problémem jsou velké vzdálenosti).

V Indickém oceánu, 21% rozlohy, se uplatňuje zahra-niční CR především na ostrovech Mauritius, Réunion, Seychely a Madagaskar, taktéž i na pobřeží Thajska (střediska Phuket, Phangnga).

Asi 25% rozlohy představuje **Atlantský oceán**, který omývá tři kontinenty, kde se CR soustřeďuje na ostrovech amerického Středomoří, ale i na Azorských a Kanárských ostrovech, na marockém pobřeží a písčných plážích jihozápadní Evropy.

Pro Evropu platí, že 50% jejího CR se realizuje ve **Středomoří** (teploty voda 24 - 28 °C). Chladnější vody má **Balt** (18 °C) i **Černé moře** (24 °C), proto mají pro rozvoj CR mnohem nižší hodnoty.

Jezera a umělé vodní plochy

se v cestovním ruchu uplatňují v obdobných souvislostech jako moře.

Tradičně jsou silně navštěvována jezera alpské oblasti, rovněž jezerní komplexy ve Velké Británii, v Polsku Mazurská jezera a jezera v jižní části Finska, velký zájem turistů je i o Balaton a Ladošské jezero.

Velký význam, nejen národohospodářský a ochranný, mají rybníky a přehrady.

d) *Flora a fauna*

K přírodním lokalizačním předpokladům patří i rostlinstvo a živočišstvo.

Rostlinstvo představuje rozmanitý kryt zemského povrchu, který je souvisle rozšířen v teplejších a vlhčích podnebných pásmech. Z velkého bohatství zastoupení rostlinných druhů mají největší význam pro cestovní ruch lesy, turisticky nejvyužívanější jsou listnaté a jehličnaté lesy mírného podnebného pásu.

Zvláštní postavení pro cestovní ruch mají pralesy, národní parky a botanické zahrady (nejstarší v italském Salermu). Světově proslulé jsou atraktivní porosty sekvojí v národním parku Muir Woods u San Franciska, obřích sekvojí v národním parku Sequoia v Kalifornii.

V Čechách se zájem soustřeďuje na Žofínský a Boubínský prales a na Moravě na zbytky beskydského jedlobukového pralesa Mionší v Dolní Lomné.

Zajímavé vegetační formace najdeme na maďarské pusztě, v Camargue v deltě Rhône, ve stepní oblasti Andalúsie, v Lüneburském vřesovišti jižně od Hamburku, v lužních lesích podél Dunaje.

Také různorodosti a zvláštnosti **živočišné říše** podporují cestovní ruch. Turisticky atraktivní jsou zejména velcí savci, ať volně žijící v přírodě nebo v safari parcích či zoologických zahradách, kterých je na světě téměř 1000, nejstarší je ve Vídni (z r. 1752).

Mezi nejnavštěvovanější patří národní park Serengeti (12.950 km²) v Tanzanii, Krügerův park (19 485 km²) v Jihoafrické republice a další.

e) Kulturní a společenské předpoklady, atraktivita rozvoje ČR

Na vznik středisek a oblastí cestovního ruchu se podílejí nejen přírodní činitelé, ale i výsledky tvůrčí činnosti člověka.

Skutečnost sama dokazuje, že k největším centrům cestovního ruchu na světě patří také mnohá historická města, která přitahují návštěvníky hlavně svéráznými architektonickými památkami a bohatstvím uměleckých sbírek vystavených v muzeích, galeriích či na hradech a zámcích.

Kulturně historické památky

mají mezi společenskými podmínkami a atraktivitami největší váhu a význam, jejich vliv na využití v cestovním ruchu je dán jejich zvláštností, uměleckou a historickou hodnotou.

Mezi nejpritažlivější patří architektonická díla jednotlivých historických slohů a epoch, moderní architektury, ale i různé užitkové stavby, ať již jako objekty samostatné nebo soustředěné do historických jader měst, či archeologická naleziště.

Velice navštěvované jsou také místa velkých vojenských bitev a událostí spojených s válkami, ať již jde o vojenské památníky či koncentrační tábory, bez ohledu na politický význam a obsah.

Kromě vlastních staveb je předmětem zájmu jejich výzdoba (sochařská, malířská, řezbářská), případně i další objekty výtvarného umění (mobiiliář, cenné předměty ap.).

Kulturní zařízení

tvoří soubor atraktivit diferencovaného určení a funkce s rozdílným významem pro ČR. Většina z nich vystupuje jako doplněk jiných památek. Řada akcí, které jsou v nich organizovány, je buď jednorázová nebo sezónní. Pro většinu zařízení je typické střediskové rozmístění, areálový charakter mají pouze skanzeny.

Podle charakteru provozu se dělí:

- **na zařízení soustředující sbírky různého druhu** (muzea, galerie, knihovny, skanzeny, arboreta aj.)
- **zařízení, jejichž prostřednictvím se realizují kulturní i další akce** (divadelní představení, koncerty, hudební, filmové či jiné festivaly, jarmarky, folklórní a další slavnosti, kongresy a sympozia aj.).

Největší význam mají **muzea a galerie**:

- ☛ pařížský Louvre (4,8 ha, 260 sálů, 500 tisíc exponátů, Mona Lisa),
- ☛ Ermitáž v Sankt Peterburgu (5 mil. návštěvníků, 400 sálů), Metropolitan Museum of Arts v New Yorku (13 ha plochy sálů, 4 mil. návštěvníků),
- ☛ British Museum v Londýně (sbírky antických soch a knihovna),
- ☛ Národní galerie antického umění v Římě, muzea ve Vatikánu,
- ☛ muzeum Prado v Madridu,
- ☛ Galerie Uffizzi a Pitti ve Florencii.

Kulturní význam některých měst

znásobují divadelní a operetní představení a koncerty, filmové, hudební, televizní a jiné festivaly.

Největší světové scény: milánská Scala (z r. 1778, 3600 míst, 6 balkónů a galerií), Metropolitan Opera v New Yorku (z r. 1966, 3788 míst, scéna široká 71 m, hluboká 45 m), Velké divadlo v Moskvě (16 balkónů a galerií, 3000 míst), Radio City Music Hall (Rockefeller Center v New Yorku, 6200 míst).

Pro masovou účast mají pro ČR význam společenské, zábavní i sportovní akce a podniky, návštěva zábavných parků, např. olympijské hry, mistrovství různých sportů, festivaly populární a zábavné hudby, jazzu, karnevaly, folklórní a historická představení, Prater, Tivoli, Swiss Miniatur, Europa Park, Murodam, Disneyland aj.

Tradiční pohyb obyvatelstva, který předcházel modernímu CR a který se dochoval do dnešní doby, představují akce související s náboženskými slavnostmi a poutěmi.

Mezi světově proslulá **poutní místa** patří: Lourdes v JZ Francii, ročně kolem 5 mil. poutníků, (60.000 nemocných); Fátima v Portugalsku, 4 mil. návštěvníků; Częstochowa (Černá Matka Boží - patronka Polska, 4 mil.; Padova, sv. Antonín, 3 mil.; Santiago de Compostela ve Španělsku, ostatky sv. Jakuba, patrona země, poutě s tradicí od 9. století, 3 mil. návštěvníků; Assisi v Itálii, sv. František, zakladatel františkánského řeholního řádu, 2.5 mil.; Mekka a Medína, nejposvátnější místa islámu v Saudské Arábii, 5 mil. poutníků; Vārānasi (Benares) v sev. Indii na řece Ganges, miliony hinduistů.

Města

jsou také sídlem mnohých administrativních a řídicích orgánů, centrálních institucí, které mají čilé kontakty s partnerskými organizacemi v rámci regionu, státu či mezinárodní.

Udržování těchto kontaktů vyvolává i tzv. **služební cestovní ruch**, jehož účastníci necestují za účelem rekreace, zábavou či poznáním, ale z pracovních důvodů, pro které nebyly v minulosti považováni za účastníky CR. Ale i tito služebně cestující mají stejné požadavky na služby CR jako ostatní turisté (doprava, ubytování, stravování), ale i na další doplňkové služby.

SELEKTIVNÍ FAKTORY CESTOVNÍHO RUCHU

Selektivní - stimulační faktory dokumentují způsobilost společnosti zúčastnit se cestovního ruchu.

Projevují se geograficky, na určitém území a mají také primární význam pro jeho rozvoj.

Jejich prostřednictvím se mohou využít podmínky (předpoklady) pro cestovní ruch v konkrétních oblastech, střediscích cestovního ruchu.

Dělí se na:

a) objektivní faktory

- mírové uspořádání světa, terorismus ve světě, vnitropolitická situace a charakter politického systému, celní, devizový a hraniční režim, ekonomické předpoklady (dosažená životní úroveň, fond volného času, životní styl), demografickou skladbu obyvatelstva, urbanizace, stav životního prostředí a ekologie v oblastech koncentrace hospodářských aktivit;

b) subjektivní faktory

- kulturní úroveň, vzdělanost, tradice a psychologie v rozhodování obyvatelstva, reklama, propagace ap.

3. REALIZAČNÍ PODMÍNKY

Realizační podmínky umožňují realizovat nároky účastníků cestovního ruchu v oblastech, v nichž jsou pro rozvoj cestovního ruchu nejpriznivější předpoklady. Realizační podmínky cestovního ruchu se dělí na dvě podskupiny:

1. Komunikační podmínky cestovního ruchu.
2. Materiálně - technickou základnu cestovního ruchu.

a) Komunikační podmínky

- a) **Komunikace - doprava patří mezi základní podmínky realizace cestovního ruchu. Účastníci cestovního ruchu využívají existující síť silničních, železničních, leteckých a vodních komunikací.**
- b) **S rozvojem poptávky po cestovním ruchu význam dopravy pro jeho realizaci i rozmístění roste.**
- c) **Moderní doprava zvyšuje dostupnost rekreačních oblastí, což vede ke zvyšování průměrných přepravních vzdáleností. Rozhodující část světového dopravního systému byla vybudována a funguje pro jiné hospodářské účely.**

Stěžejní úlohou této sítě je zabezpečovat **minimální časové limity** potřebné k překonání vzdálenosti mezi místem trvalého bydliště účastníků CR a místem, které chtějí navštívit.

Délka a míra únosnosti těchto limitů je přímo úměrná délce volného času účastníků CR, na dvoutýdenní dovolenou jsou turisté ochotni cestovat i půl dne, zatímco při cestě na víkend jen pár hodin.

Snadná dosažitelnost atraktivní oblasti však může vést k **předimenzování CR** do té míry, že se sníží hodnota jeho využití.

Masová individuální automobilová doprava přispívá k celkovému zhoršování životního prostředí v oblastech s velkou intenzitou CR.

Železniční doprava

slouží potřebám především kontinentálnímu CR a to k přepravě na velké vzdálenosti. Byla prvním odvětvím dopravy, které poskytlo své služby CR a rozšířilo tak předpoklady pro masový rozvoj CR v mezinárodním měřítku.

Železniční doprava se modernizuje nejen zlepšováním vozového parku, ale i rychlostí spojů, zaváděním Inter City a Euro City - přímých rychlých vlaků, využíváním restauračních, lehátkových, lůžkových, vyhlídkových, tanečních a kulturních vagónů (video, hry ap.).

V přímořských státech slouží i kooperace železniční a námořní dopravy (ferry-boaty), v horských oblastech jsou to specializované horské dráhy.

Automobilová doprava

se stala objemem přepravovaných účastníků cestovního ruchu vedoucím odvětvím přepravy ve vnitrostátním i mezinárodním měřítku.

Rozhodující část připadá na individuální motorismus, který si vyžádal rozvoj dálniční sítě, silnic pro motorová vozidla a obslužných služeb (čerpadla pohonných hmot, opravy, motoresty, motely, autokempinky, žlutí andělé ap.).

Relativně hustá silniční síť rozšiřuje mobilitu automobilové dopravy a tím i prostorové využití velkých území cestovním ruchem.

Vodní vnitrozemská doprava

se uplatňuje pro potřeby cestovního ruchu v závislosti na vodních cestách na velkých řekách a jezerech.

Proto se setkáváme s pravidelnou lodní dopravou jen na Volze, Oce, Dněpru a Donu, Dunaji, Labi, Rýnu a Seině.

Nepravidelná vodní doprava slouží pro sezónní zájezdy i na jiných řekách, pokud jsou břehy vroubeny historickými a architektonickými památkami nebo k lodním výletům po horských jezerech či přehradních nádržích.

Námořní doprava

Funkce námořní dopravy k cestovnímu ruchu se podstatně mění, její význam jako přepravy na větší vzdálenosti klesá, udržuje si však svůj význam na vnitřních mořích, v kabo-tážní dopravě a při přepravě na ostrovy bez letecké dopravy.

V poslední době se také orientuje na komfort služeb, které nevyžadují rychlou přepravu a to při realizaci tzv. okružních tematických plaveb na trasách spojujících atraktivní místa na pevnině (zejména oblast Středozemního, ale i Baltského a Severního moře).

Po dobu plavby je pro účastníky zajištěn bohatý program o který se na lodích starají desítky animátorů.

Letecká doprava

se v cestovním ruchu prosadila především při přepravě na velké vzdálenosti.

Díky své rychlosti zkracuje vzdálenosti na minimální časové limity, nabízí komfort, pohodlí, dnes i velkokapacitní letadla.

Pro cestovní ruch mají především význam charterové lety, kterých využívají cestovní kanceláře k přepravě v období turistické sezony a na speciální mezinárodní akce (veletrhy, výstavy, sportovní utkání, kongresy ap.).

b) Materiálně technická základna

Úbytovací a stravovací zařízení tvoří podstatnou část materiálně technické základny CR, která zabezpečuje realizaci cestovního ruchu.

Únosnost území limituje další výstavbu těchto zařízení.

Struktura lůžek se přizpůsobuje charakteru lokalizačních předpokladů a má stálý nebo sezónní charakter.

Stravovací zařízení slouží účastníkům CR k uspokojení potřeb stravování, ale i zájmu o různé druhy zábavy (restaurace, jídelny, gríly, snack-bary, bary, vinárny, kavárny, výčepy, koliby, salaše ap.).

Doplňková zařízení cestovního ruchu

Skupina dalších zařízení materiálně technické základny cestovního ruchu tvoří doplňková zařízení cestovního ruchu s rekreační funkcí (hřiště, bazény, sauny, tělocvičny, kuželny, sjezdovky, lyžařské běžecké tratě, lyžařské vleky, aquaparky, vodní tobogany, vodní lyžování, tenisové kurty, minigolf, golf, dětská hřiště, amfiteátry ap.).

Nesmíme zapomenout i na zařízení, která bezprostředně podporují nebo organizují rozvoj cestovního ruchu (cestovní kanceláře, informační kanceláře, komunální a zdravotní služby, telekomunikace aj.).

4. VLIV CESTOVNÍHO RUCHU NA EKONOMIC-KOU STRUKTURU OBLASTI

Masový rozvoj CR působí na strukturu hospodářství v oblastech jeho realizace, v jejich zázemí, uvnitř i vně celého národního hospodářství jako celku - **multiplikační efekt cestovního ruchu**. Strukturální změny vyvolané CR probíhají především v těchto rovinách:

- ▶ určité obory hospodářské činnosti jsou vlivem CR rozšiřovány nebo nově zaváděny (produkce zeleniny, ovoce, speciálních potravinářských produktů a polotovarů, výroba suvenýrů), dopravní infrastruktura je přizpůsobována jeho potřebám;
- ▶ pod tlakem rozvoje CR ustupují původně profilující obory hospodářské aktivity;
- ▶ obory činnosti, které ohrožují rozvoj a funkce CR se ruší nebo omezují.

Cestovní ruch se v hospodářství konkrétní oblasti (střediska) projevuje dvojím způsobem:

- je profilujícím oborem hospodářské aktivity;
- je doplňkovým oborem hospodářství.

ad1) Oblasti tohoto charakteru se zpravidla ekonomicky zformovaly tak, že od počátku fungovala pro potřeby CR (Typ A) a nebo se postupně vytvářela změnou struktury hospodářské aktivity (Typ B) na základě využívání přírodních a společenských podmínek, jejichž hodnota pro využití CR byla objevována.

Tyto oblasti patří zpravidla k nejvýznamnějším z hlediska vnitrostátních či mezinárodních poměrů, mají k dispozici atraktivní přírodní a společenské podmínky a vysokou úroveň vybavenosti v materiálně technické základně. Jejich gravitační zázemí je územně rozsáhlé, vytvářejí základní schéma rozmístění realizace CR ve vnitrostátním i globálním měřítku.

Typickými středisky typu A jsou lázně (kromě léčebných zařízení mají řadu dalších - sportovní, rekreační, zábavní podniky, kulturní zařízení a instituce), střediska při mořském pobřeží vodních plochách vůbec a v horských oblastech.

Řada oblastí patří mezi typ B, kdy s rozvojem CR došlo k potlačení či oslabení původní hospodářské funkce.

Typickými příklady této transformace jsou některé **horské a podhorské oblasti**. CR zde podnítl rozvoj městských center uvnitř jejich území nebo na přístupových trasách (Garmisch-Partenkirchen, Chamonix, Innsbruck aj.).

ad 2) Oblasti tohoto charakteru mohou být přesto objemem CR významná. Typickým příkladem jsou **velká města s řadou kulturně historických a dalších atraktivit**, některá z nich mají mezinárodní význam (Řím, Londýn, Paříž, Praha apod.). Pozitivní je skutečnost, že návštěvnost je rozprostřena po celý rok. Výhodou je, že zařízení budovaná původně pro jiné účely může využívat i CR.

Potenciál oblasti pro využití CR, který se vyjadřuje komplexem ukazatelů a kategorií, představuje jeho objektivní způsobilost - možnosti rozvoje v jeho různých formách bez ohledu na to, zda se v konkrétním čase realizuje.

Kapacita oblasti je vyjádřena limitujícími hodnotami, které dovolují předpokládat, že nenastane negativní narušení vlastního potenciálu.